

Edward Rymar

Kilka mniej znanych rodów rycerskich ziemi gorzowskiej i myśluborskiej w średniowieczu

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 17, 363-374

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Edward Rymar
Pyrzyce

Kilka mniej znanych rodów rycerskich ziemi gorzowskiej i myśliborskiej w średniowieczu

W poprzednich rocznikach naszego pisma zaprezentowano już kilka starych rodzin ziemi gorzowskiej: Horkerów¹, Marwitzów², Straussów³, Hagenów⁴ Uchtenhagenów, także w innym miejscu santockich Rulickenów⁵. Oto kilka dalszych nowomarchijskich, okresowo mających związki z ziemią gorzowską.

von **Damnitz**

(Damitz, Damis, Dannewitz, Domyń, Dampnitz, Dammyn, Dammyten, Domnitz)

Trudno jeszcze jednoznacznie określić drogę, którą ród podążał z zachodu do Nowej Marchii. W 1233 roku wśród ministeriałów arcybiskupa magdeburgskiego wystąpili bracia Otton i Ryszard *de Damis*⁶. Gerard *de Domiz* (lub *Domuz*) był w 1243 roku świadkiem nadania praw magdeburgskich dla Szczecina obok innych świadków staromarchijskich i magdeburgskich⁷. Rycerz Aleksander obecny przy czynności prawnej w Dyminie na zachodnich kresach księstwa pomorskiego w 1254 roku to może Aleksander ze Stavenhagen na tamtych kresach (1262) i przodek rycerza Aleksandra *de Domin* (*Domisse*) (1287), mieszczanina Kołobrzegu (1292), twórcy linii kołobrzeskiej; w ziemi kołobrzeskiej zresztą pamiątka po nich wydaje się też być wieś Damiz (dziś Dębica)⁸.

-
- 1 E. Rymar, *Początki Horkerów – rodu rycerskiego ziemi gorzowskiej i myśliborskiej (XIV–XV w.)*, NRHA 1998 nr 5, s.307-311.
 - 2 E. Rymar, *Nowomarchijski ród Marwitzów w średniowieczu*, NRHA 2003 nr 10, s. 267-283.
 - 3 E. Rymar, *Straussowie – ród rycerski Nowej Marchii (w ziemi chojeńskiej, myśliborskiej i gorzowskiej)*, NRHA 11, 2004 s. 269-279, NRHA 1995, nr 2 s. 194-200.
 - 4 G. J. Brzustowicz, *Ród Hagenow (Indagine) w średniowieczu. Z heraldyki i genealogii rycerstwa Nowej Marchii i Pomorza Zachodniego*, NRHA 2, 1995, *Post scriptum do rozprawy Grzegorza Jacka Brzustowicza o rodzie Hagenów nowomarchijskich*. tamże, s. 194-200.
 - 5 E. Rymar, *Rodzina von Uchtenhagen*, NRHA 2009, nr 16, s. 327-341; tegoż: *Rulkowie – ostatni grodzierzcy Santoka*, w: *Santockie zamki*, Gorzów 1997, s. 69-86.
 - 6 *Codex diplomaticus Brandenburgensis*, hrsg. v. A. F. Riedel, 1-4 Hauptteil (cyt: CDB, 1 Haptteil tylko przez wskazanie tomu I-XXV, 2-4 Hauptteil przez wskazanie literami B-D), X, s.198.
 - 7 *Pommersches Urkundenbuch* (dalej:PUB) I nr 417.
 - 8 E. Sauer, *Der Adel während der Besiedlung Ostpommerns...1250–1350*, Stettin 1939, s.104 n.

Interesujący zaś nas ród z Nowej Marchii pochodził raczej od Henryka *de Damis*, obecnego przy czynnościach margrabiów w latach 1299–1307⁹, w tym przy rozporządaniu Łagowem. W 1308 roku brał udział w wyprawie margrabiów na Gdańsk. Bezimienny *Damitz* w 1337 roku miał 7 łanów lennych w Smolnicy w ziemi chojeńskiej, a pewien *Domyn* 10 łanów w niedalekim Rościniu w ziemi już golenickiej¹⁰ i ten na pewno do rodu Damnitzów, jak się zaraz niżej okaże, należał. W 1353 roku podczas pobytu margrabiego Ludwika Rzymskiego w Dankowie chyba tenże Henryk otrzymał dochód w bliżej nieznanej jeszcze wsi *Hoiendorp*¹¹. Ponieważ w 1572 roku rodzina miała lenno w Chłopowie k. Myśliborza, w 1353 roku chodzi może – przy poprawnym odczycie dokumentu – o Herrendorf. Rodzina miała też sołectwo w Myśliborzu po Bannemannie, które w 1369 roku margrabia Otton nadał braciom Konradowi i Mikołajowi Damnitzom¹².

W 1402 roku Nowa Marchia przechodzi pod panowanie Zakonu Krzyżackiego. Przy tej okazji hołd wielkiemu mistrzowi krzyżackiemu składali w Chojnie: Hans, Kurd (I) i Kurd (II) a więc były już zapewne dwie lub trzy linie rodowe Damnitzów. Może syn jednego z nich, Tide (Dytryk) w 1433 roku był wśród sygnatariuszy związku obronnego rycerstwa po najeździe wojsk polsko-czeskich¹³. Z Rościna pisał się w 1441 roku Mateusz; w 1454 roku hołd elektorowi brandenburskiemu, nabywcy Nowej Marchii od Krzyżaków, składali Kurt (Konrad III) i (zapewne tenże) Mateusz, którzy wraz z Nickelem (I) sprzedawali tego roku Myśliborzowi 1/4 wsi Różańsko¹⁴. W takim razie Nickel Domnitz reprezentujący radę Chojny w 1464 roku¹⁵ musi być z nim identyczny. Kurt (III?) z Rościna występuje do 1479 roku, ok. 1455 roku wraz z Mateuszem¹⁶.

Do następnej generacji należy Wawrzyniec I (Lorenz Dammy), składający hołd nowemu elektorowi brandenburskiemu Joachimowi I 8 III 1499 roku w Chojnie, oraz Michał, Hans (I), Hans (II), Achim (I), Lenz (więc Wawrzyniec II) i Hans (III) Dammytzen w Myśliborzu¹⁷. W Rościniu żył Hans (1511), Joachim (II?) z Rościna żenił się 12 I 1541 z Małgorzatą von Steineck¹⁸. Zapewne z tego rodu pochodziła Estera von Damitz, od 6 VI 1542 żona komtura świdwińskich joannitów Melchiora von Barfuss i Nickel (II) burmistrz Myśliborza (1553)¹⁹. Joachim (II?) w matryku-

9 CDB XIX, s. 127, IX s. 354, B VI, s. 530, I, s. 268. Zdaniem g. a. Mülverstedta, *Abgestorbene Adel der Mark Brandenburg*, Nürnberg 1880, s.20 n., mogli pochodzić z rodu Damuz w Saalkreise.

10 *Das Nemärkisches Landbuch Markgraf Ludwigs des Aelteren vom Jahre 1337* (dalej: *Landbuch*), hrsg. v. L. Gollmert, „Mitteilungen d. Histor.-Statist. Ver. zu Frankfurt a. O.” Heft 2, Frankfurt a. O. 1862, s.12, 17.

11 CDB XXIV, s. 52, C. Gahlbeck, *Zisterzienszer und Zisterzienserinnen in der Neumark*, Berlin 2002, s. 351.

12 CDB XVIII, s. 477.

13 R. Eckert, *Geschichte von Landsberg an der Warthe, Stadt und Kreis*, Landsberg 1890, s.79, Teil II, s. 43.

14 CDB XIX, s. 345, XXIV, s.161, XVIII, s. 489.

15 CDB XIX, s. 395

16 CDB XIX, s. 50, 383, 398, 407, XXIV, s.161.

17 CDB C II, s. 439.

18 CDB XIX, s. 115, Ra, III, s. 103.

19 *Regesta historiae Neomarchicae. Die Urkunden zur Geschichte der Neumark und das Landes Sternberg*, hrsg. v. K. Kletke, „Märkische Forschungen“ 1867-1869, Abteilung III, s. 106, CDB XVIII, s. 523, W. Reinhold, *Chronik der Stadt Soldin...* Soldin 1846, s. 213.

le wojskowej brandenburskiej z 1565 roku zobowiązany do służby jednokonnej; w 1571 list lenny otrzymał Nickel (II?), Kurt (IV) i Joachim (II?) z Rościna, Hans (IV) z Chłopowa wszyscy synowie Achima z Rościna²⁰. Przegląd rodu pochodzi z 1572 i 1588 przy okazji inwentaryzacji posiadanej ziemi „własnej” (tj. folwarcznej, lenna rycerskiego) oraz zagarniętej chłopom bez konsensu elektorskiej kamery. I tak:

– w Chłopowie w 1572 roku Hans (IV) ma 10,5 łana i 1,5 w *kampach* (tj. polach jeszcze niepomierzonych po świeżych karczunkach), Kurt (IV) z Rościna ma 1 łan; w 1588 Baltzer ma 3 kupione od chłopów w 1575 bez konsensu, 3 łany od 1568 roku, Nickel ma 9 łanów od 1579 r., Hans 9 od 1562 roku, wdowa po Joachimie 1 łan, Nickel Młodszy ma 3 łany od 1579, Hans dokupił 9 przed 26 laty, również nie posiadając konsensu władcy. W 1588 r. Hans z Chłopowa miał 2 łany wykupione w 1578 roku od chłopów i 2 łany wraz z Kurtem wykupione w 1583 roku, ponadto 3 łany Baltazar od 1582 roku, 3 łany Nickel miał od 1583 roku, 2 łany Hans od 1580 r.;

– w Czernikowie wykupione 3 łany w 1580 i 2 łany chłopskie bez konsensu od 1580 ma Kurt z Rościna;

– w Rościniu w 1572 Nickel ma 4, Kurt 4, Joachim 2, wdowa po Joachimie 3, stary Joachim 2 łany; w 1588 brandenburscy komisarze spisowi stwierdzili, że Hans od 1578 ma tam 2 dokupione bez konsensu, 2 tenże i Kurt od 1583, również bez konsensu Baltzer ma 3 od 1582, a 3 ma Nickel Młodszy od 1583, 2 Hans od 1580²¹.

Razem więc bez konsensu nabyli w latach 1572–1588 dalsze 25 łanów²².

Ród wymarł w początkach XVIII w. Ich herb spotykany w wielu postaciach, ale zwykle (jak w 1441) to pionowe pale (belki)²³.

Pressel

(Brezzel, Breszel, Brisser, Birsser, Prezzel, Prizzel)

To rodzina mieszczańska Gorzowa z lennami rycerskimi. Może do niej należał już Godo Prenzelyn, w 1278 roku świadek w Gorzowie przy czynności dla miasta. W 1325 roku margrabia Ludwik Starszy nadał w lenno braciom Henningowi, Konradowi i Piotrowi oraz ich krewnym do wspólnej ręki dwie części Wieprzyc z 17 łanami, wolne od bedy i wszelkiej służby lenne (przewozu). Obowiązek podwoły (servitium dextrarii) z tej części wsi posiadał dotąd rycerz Holzbeutel²⁴. Jan (Henning) Brezzel wymieniony w „Księdze ziemskiej” z 1337 roku jako lennik tamże tylko na 4 łanach. Do tej rodziny mógł należeć Dytryk de Pressel, wikariusz w kolegiacie mariackiej w

20 C. v. Eickstedt, *Beiträge zu einem neueren Landbuch der Mark Brandenburg*, Magdeburg 1840, s. 46, 64.

21 H.-G. Ost, *Das zweite deutsche Ostsiedlung im Drage-und Küddow Gebiet*. 1 Teil (Deutschland und der Osten, Bd 14), Leipzig 1939, s. 68, 73.

22 Tamże, s. 79.

23 L. Frh. v. Ledebur, *Adelslexicon der Preussischen Monarchie*, I, Berlin 1855, s. 158, J. T. Bagmihl, *Pommersches Wappenbuch*, Stettin 1843/1855, t. III, t.8, s. 23, G. A. Mülverstedt, dz. cyt., s. 20 n., tab.11, tenże, *Der abgestorbene Adel der Provinz Pommern*, Nürnberg 1894, s.18, tab. 8.

24 *Repertorium der im Kgl. Staatsarchive zu Königsberg i. Pr. befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark*, bearb. E. Joachim, hrsg. v. P. v. Niessen „Schriften d. Vereins f. Geschichte der Neumark“ Heft 3, Landsberg 1895, nr 1, CDB XXIV, s. 13.

Szczecinie, kapelan księcia szczecińskiego Ottona I, uposażony lennem kościelnym w Żabowie k. Pyrzyc (1327), współfundator kaplicy w kościele NMP w Szczecinie, może krewny książęcego kapelana i notariusza Henryka Prescela, w 1341 kapelan Ottona I i Barnima III, potem dziekan kolegiaty myśliborskiej (24 VI 1335)²⁵, zmarły w 1335 r. W grudniu 1349 margrabia Ludwik Starszy, bawiąc w Szczecinie na prośbę swego protonotariusza (dziekana myśliborskiego 1350–51) nadał dochód na założenie ołtarza w kościele kolegiackim w Myśliborzu w intencji zbawienia tegoż Dietricha²⁶. W 1364 roku margrabia Ludwik Rzymianin zapisał Elżbiecie wdowie po Hansie Prizzelu, mieszczaninie Gorzowa, dożywocie w Wieprzycach, a w 1366 roku margrabia Otton nadał Piotrowi z tej rodziny oraz braciom Henningowi i Henrykowi Schmielerom w lenno dwie części Wieprzyc jakże posiadali od niego i braci bracia Henning, Konrad i Piotr Pressel. Ponadto nadaje służbę lenną wojskową (*servitium dextrarii*) z Wieprzyc, którą kiedyś [do 1325] wykonywał rycerz Holzbeutel²⁷.

Prawdopodobnie do rodu tego należeli Herman i Henning Bressel, lennicy w Żabinie k. Złocieńca (1337) na 10 i 6 łanach. Mogli się tam przenieść z okolic Gorzowa, skoro w ziemi waleckiej wieś Marzdorf k. Gorzowa (dziś Małyszyn), a rodzina rycerska Fulbutel, tj., chyba Holzbutel, miała lenna k. Gorzowa i we wsi Orla k. Mirosławca. Henryk Brisser miał 4 łany w Starym Łowiczu w ziemi kaliskiej i 4 łany w Marzdorf w ziemi bytyńskiej²⁸. Przed 1350 roku Hasso v. Wedel Rudy fundował w Drawsku kaplicę św. Ducha, prezentując na wikarego jednego z ołtarzy syna Mikołaja v. Prezzel²⁹. Potem już z rodziną ową nie spotykamy się.

v. Wulkow (Wolkow, Wulcow)

Rodzina znana od 1280 roku, gdy Jan wystąpił wśród rycerstwa brandenburskiego na zjeździe w Berlinie. Zapewne już wtedy z ośrodkiem we wsi Wulkow w okolicach Münchebergu w ziemi lubuskiej lub innej na pód. zach. od Lubusza³⁰. Reiner

25 *Landbuch*, s. 20, PUB VII, nr 4272, 4334, 5071, VIII, 5164, 5220, 5244, X, 5366, 5370, XI, nr 5940, CDB XIX, s. 450, XVIII, 461.

26 E. Syska, *Dokumenty Gorzowa Wielkopolskiego (Landsbergu) z lat 1257–1373*, Gorzów Wlkp./Poznań 2006, nr 41, przyp. 236: zmarł 1350; CDB XVIII, s. 454: 28 I 1340 r.; *Urkunden zur Camminer Bistums Geschichte auf Grund der Avignonesischen Supplikenregister*, hrsg. v. A. Motzki, Stettin 1913, , nr 20: 10 II 1347 r., CDB XVIII s. 456: 23 VIII 1347 r., s. 461: 16 III 1350 r., s. 462: 25 IV 1350 r., s. 463: 2 V 1350 r. (dziekan); B II, s. 302: 14 V 1350 r., XVIII, s. 464: 27 VII 1350 r. (*memoria olim Diderici Pressel*), s. 461 (z datą 16 XII 1349, recte 15 XII 1350: *memoria anime Th. Pressel*).

27 Archiwum Państwowe w Gorzowie (dalej: APG), Akta miasta Gorzowa (dalej: AMG), sygn. 164, 173; E. Syska, *Dokumenty*, dz. cyt., nr 84.

28 *Landbuch*, s. 30, 28. Zdaniem Fr. Schultza, *Das Deutsch Kroner Land im XIV Jahrhundert*, „Zeitschrift des Vesproussischen Geschichtsverein”, Bd XXXIX, 1899, s. 76, Brisser to Bressel, a na s. 53 ten znawca dziejów i kolonizacji ziemi waleckiej zwraca uwagę na Jana Brezel z okolic Gorzowa.

29 CDB XVIII, s. 224.

30 CDB C I, s. 10, W. Podehl, *Burg u. Herrschaft in der Mark Brandenburg*, Kölln/Wien 1975, s. 396, P.v. Niessen, *Geschichte der Neumark im Zeitalter ihrer Entstehung und Besiedlung*, „Schriften d. Vereins f. Geschichte der Neumark” Heft 7, Landsberg 1905, s. 182 (z wątpliwościami), zwłaszcza A. Hänseler, *Aus der Geschichte Ritterguts Jahnsfelde*, który nawet nazwę wsi Jahnsfelde/ Jańczewo k. Gorzowa od owego Jana wywodzi („Die Heimat“ 1923, nr 20).

(Reineko), może syn Jana, w 1295 roku był obecny w Chwarszczanach przy nadaniu dla cysterek pelczyckich na czele rycerzy na liście świadków czynności margrabięgo, w 1297 roku również wśród panów Nowej Marchii, w 1298 roku w Myśliborzu, 15 maja tego roku na wielkim zjeździe państwowym i dynastycznym zorganizowanym przez margrabięgo Albrechta III i 1 czerwca przy fundacji kolegiaty myśliborskiej, kiedy ponadto po rycerzach, a więc famul, giermek, na liście świadków Marcus Wulkow. Zapewne pełnił urząd dworski, bo 10 VIII 1299 roku z licznymi panami Nowej Marchii był w Eberswalde przy nadaniu przez Albrechta III Cedyni Jagowom, podobnie w 1300 roku i w Kłodawie przy fundacji mironickiej³¹.

W następnej generacji Henryk (1317) i Henning obecni przy nadaniu dla Frankfurtu i przy czynnościach margrabiów dotyczących Górnych Łużyc³². Łucja, wdowa po Ludolfie von dem Borne, sprzedała w 1320 roku młyn pod Mieszkowicami na cele ołtarza, a prawo patronatu otrzymali Henning i giermek Henryk, co zatwierdził książę Wacław IV. Bracia Henning i Herman we Frankfurcie, Berlinie, Strausbergu, Spandau przy czynnościach Rudolfa saskiego (1320–1323)³³, a więc pozostawali w obozie wrogim książętom pomorskim, od tej pory wyraźniej związani z obszarem lubuskim. W 1325 roku wójtem lubuskim był Eryk, w 1326 roku Henryk (czy zatem może jednak Eryk?), wójt lubuski margrabięgo Ludwika Starszego, najechał na Górzycę biskupa lubuskiego Stefana II³⁴. Chyba wspomniany wyżej Herman uczestnik stronnictwa starobrandenburskiego pozostawał w 1329 roku w opozycji wobec stronnictwa miśnieńskiego, w 1330 roku obecny z Wedłami i Sydowami z Nowej Marchii w Zehdenick przy nadaniu orbedy w Strzelcach dla Ostenów z Drezdenka, w 1333 r. przy załagadaniu sporu Recza z tamtejszymi cysterkami, w lubuskim Münchebergu przy sprzedaży Perwenitzom dochodów w Kamieniu Wielkim, w 1336 r. przy nadaniu Zielina k. Mieszkowic. Wspomniany już wyżej Eryk w 1337 roku wymieniony wśród 10 gwarantów dotrzymania przez Henryka von Wedel obowiązków w nowym zamku w Jaworzu nad Drawą, i on to przed 1341 roku został obłożony klątwą za spalenie kościoła w Górzycy podczas akcji w 1326 r.³⁵

Stan posiadania rodu w Nowej Marchii poznajemy w 1337 r. Henning miał 8 łanów w Sitnie w ziemi mieszkowickiej, synowie Henninga mieli dochód i lenno w Lubnie gorzowskim, a rodzina 4 łany w Jańczewie; bracia Henning, Herman i Bernard mieli młyn k. Lubusza³⁶.

31 *Regesten der Markgrafen von Brandenburg aus askanischem Hause*, bearb. v. H. Krabbo, G. Winter, Leipzig 1910–1933, nr 1614: 1295 r., PUB III, nr 1804: 1297 r., CDB B I, s. 217, XVIII, s. 442, XIX, s. 67, B I, s. 229, XVIII, s. 371. A. Hänseler dz. cyt. w przyp. 20, uznał, że w 1298 roku siedzieli w Dzieduszycach, Lubnie, Karsku, Jańczewie.

32 CDB B I, s. 404: 1317 r., XXIII, s. 15, B I s. 424.

33 CDB XIX, s. 4: 1320 r., XXIII, s. 18, XIII, s. 241, XX, s. 134, 342, XI, s. 154.

34 S. W. Wohlbruck, *Geschichte des ehemaligen Bithums Lebus und des Landes dieses Namens*, Berlin 1829–1832, Bd I, s. 642, *Regesta I*, s. 167.

35 CDB B II, s. 61, XVIII, s. 284, 11, XXIV, s. 6, XVIII, s. 108; S. Kozierowski, *Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII–XVI wieku*, Poznań 1929, s. 122.

36 *Landbuch*, s. 13, 20–22 (wg Raumera też dochód w Dzieduszycach, co odrzuca Gollmert); S. W. Wohlbruck, dz. cyt., I, s. 603.

W 1346 roku wójt krajowy rozstrzygał w Barlinku spory cystersów kołbackich z braćmi Bernardem i Gerardem i ich kuzynami (*patruj*) Henrykiem i Bernardem z powodu zabicia brata pierwszych, Henryka. Opat za otrzymaną deklarację służby, za konia i inne darowizny, zapłaci im 12 talentów denarów szczecińskich. Świadcami byli Henryk i Bernard oraz panowie z okolicy (Wreech, Liebenthal, Schöning) – rajcy Barlinka, zatem chodziło o dobra i incydent na pograniczu k. Barlinka (cystersi mieli tam Laskowo).

Wulkowów jest więc coraz więcej w kilku już liniach. W 1343 r. w Wrietzen świadkiem czynności był Piotr *Jansfelde von Welkow*, zatem Wulkow z Jańczewa³⁷. W 1341 Mikołaj wystąpił we Frankfurcie i to zatem starosta lubuski w 1347 roku, Herman w 1348 roku obecny przy nadaniu dla Brederlowów, Henryk i Mikołaj przy nadaniu dla Rakowów z Gorzowa, Hageret Wulkow *de Morin* w 1350 roku świadkiem w Myśliborzu przy nadaniu dla kolegiaty myśliborskiej kościołów w Mętynie i Trzcińsku.³⁸ Wtedy bracia Herman, Mikołaj i Eryk w ziemi lubuskiej, a Bernard w 1350 roku za służby otrzymał potwierdzenie poboru bedy z 7 łanów w Karsku myśliborskim, w 1351 margrabia nadał mu dochody z Puszczy Golińskiej. dlatego właśnie sądzi się, że już Reinekin w 1298 roku tam siedział. W 1351 Herman był przy czynności Betkina von der Osten w Gorzowie³⁹.

Henning 24 XII 1351 obecny przy czynności margrabiego Ludwika Starszego w Luckau dotyczącej Gorzowa, na liście świadków obok Ostena i Otto Mornera. Czyżby to jednak był Herman, skoro osobnik tego imienia doszedł do znaczenia za margrabiów Ludwika Rzymskiego (od 1353 roku) i Ottona. W 1353 roku Ludwik zwolnił mieszczanina (sołtysa) Gorzowa Henryka Rakow ze służb z tytułu 8 łanów należących do ołtarza i w połowie [pewnej] wsi – może więc w Jańczewie – którą on ma w lenno od Hermana Wulkowa. Tenże 25 VII 1353 obecny w Münchebergu, 7 IV 1354 roku w Chojnie, 17 VI tego roku świadek układu margrabiego z biskupem Lubusza⁴⁰; w 1355 roku towarzyszył władcy w Lipianach i Chojnie, w 1356 roku margrabia odsunął roszczenia jego i kuzynów do Zatoni Górnej nad Odrą k. Chojny kupionej przez cysterki cedyńskie od Uchtenhagenów, w 1360 roku obecny przy nadaniu tymże cysterkom patronatu nad kościołem w Eberswalde, w 1362 roku w Choszcznie przy czynności dotyczącej Gorzowa, 25 VII 1363 we Frankfurcie przy potwierdzaniu przez cesarza Karola IV przywilejów Gorzowa⁴¹, w 1365 roku jest wójtem lubuskim, w lutym 1368 roku jest w Drawsku przy czynności dotyczącej Mosiny w ziemi gorzowskiej, we wrześniu w Dankowie przy nadaniu Chłopowa Alvenslebenom, pełnił więc jakiś urząd w okresie konfliktu margrabiego z Wedłami i Ostenami; w 1369 roku w Berlinie przy czynności dotyczącej Wedłów krzywnickich,

37 A. Hänseler, dz. cyt.

38 O. Grotefend, *Geschichte des Geschlechts von der Osten. Urkundenbuch* (dalej: UBO), Stettin 1914, Bd I, nr 559, CDB XVIII, s.391: 1348 r., s. 462-3: 1350 r., CDB B II, s. 77: 1346 r., Kozirowski, dz. cyt., s. 122: 1341 r., S. W. Wohlbruck, dz. cyt., s. 642: 1347 r.

39 CDB B II, s. 302, XXIV, s. 53, R. Eckert, dz. cyt., s.27; UBO I, nr 627: 1351 r.

40 CDB IV, s. 57: 1351 r., XXIV, s. 45: 1348 r. (lecz datacja H. Bier, *Märkische Siegel*, 1 Abt., Berlin 1933, s. 160), XXIII, s. 57, XII, s. 298, XIX, s. 232, *Regesta*, I, s. 269.

41 CDB XVIII, s. 81, XXIII, s. 80, XIX, s. 79-80, XII, s. 303, UBO I, nr 775, APG, AMG, pergamin sygn. 35: 1363 r.

w 1370 roku jest tamże i to na czele świadków przed Wedlami przy nadaniu Chłopowa k. Strzelec; w 1371 roku w Myślborzu przy nadaniu dla kościoła w Czelinie, w 1373 roku jako *residens in Trampe* i do końca rządów margrabiego Ottona występuje w roli wójta lubuskiego. Wieś Trampe położona w Górnym Barnimie⁴².

Henning w 1359 roku rezygnował w Gorzowie z dóbr w Wawrowie sprzedanych przez Horckerów miastu i był w 1364 roku przy nadaniu sołectwa gorzowskiego. Elżbieta córka Henninga w 1366 roku rezygnowała z praw do dóbr w Chwałęcicach. Była to wdowa po Piotrze „Ryken” (chyba Rakow lub Rike), mieszczaninie (sołtysie) Gorzowa, a konsensu udzielał ojciec oraz stryj Bernard⁴³. Jan był jednym z ławników Gorzowa w 1374 r., inny (?) Jan w latach 1367–1375 miał zamek Falkenhagen, 1389–1390 był wójtem ziemi lubuskiej. Andrzej wystąpił w 1376 r. przy czynności margrabiego dotyczącej Chojny.

Potem ród traci znaczenie. W lipcu 1417 roku książę szczeciński Otton II skarżył się na rabunki Jana⁴⁴. W 1473 roku bracia Hans, Herman i Jan z „Gartyn” układali się z radą Mieszkowic w sprawie fundacji trzech ołtarzy w tamtejszym kościele, w 1476 roku Hans i Herman procesowali się przed sądem kameralnym w Kölln z Mornerami z Kłosowa i Czelina o wyręb i wypas oraz połów ryb⁴⁵, może jednak z łęgach odrzańskich już w obszarze ziemi lubuskiej. Brak ich już wśród lenników elektorskich w Nowej Marchii w 1499 r.

v. Paris

(Paryss, Parysz, Parisze, Pariss, Parisen)

Ród przybył do Nowej Marchii, jak się wydaje, z Marchii Środkowej (Mittelmark) i Przegnicy (Priegnitz) przez ziemię wkrzańską. Henning w 1316 roku miał posiadłość we wsi Tüchen na pld. zach. od Pritzwalk; Henryk w 1320 r. wystąpił w Berlinie przy czynności margrabiny Agnieszki i może to komtur joannicki z Leśnicy (1325)⁴⁶, Bezimienny Paris w 1337 roku posiadał 3 łany lenne w Santocku k. Gorzowa. Potem ród osiadł w ziemi pełczyckiej. Marcin (I) i Karsten (I) z Chrapowa w 1409 roku układali się z Gorzowem w sprawie zastawienia miastu dochodów bartniczych w postaci 1/2 beczki miodu z lasu wsi Będargowo, zobowiązując się wystarać o zezwolenie księcia szczecińskiego; Fricze 1411 w rejestrze szkód wojennych w Nowej Marchii⁴⁷, w 1444 roku już chyba inny Fricze, rycerz księcia meklemburskiego, poszkodował burmistrza Choszczna; w 1453 roku sprzedawał cysterkom pełczyck-

42 UBO I, nr 806: 1365 r., CDB XXIV, s.103: 1368 r., XVIII, s. 307: 1368 r., XVIII, s. 141, XXIV, s. 81: 1369 r., 1370 r., XIX, s. 31: 1371 r., XX, s. 239, XXIV, s. 86, XVIII, s. 148, S. W. Wohlbrück, dz. cyt., s. 603.

43 R. Eckert dz. cyt., Teil II, s. 58, CDB XVIII, s. 401, *Codex diplomaticus oder Urkunden so die Pommersch-Rugianisch und Caminsche auch andere benachbarte Lande angehen*, hrsg. F. Dreger, Rękopis w Bibliotece Wojska Polskiego w Warszawie, t. X, nr 1933.

44 CDB XVIII, s. 128, W. Podehl, dz. cyt., s. 396, CDB XIX, s. 263, *Regesta historio-diplomatica Ordinis S. mariae Theutonicorum...* bearb. E. Joachim, hrsg. H. Hubatsch, Göttingen 1948, Pars I, Vol. I, nr 2547.

45 CDB XIX, s.50 n, *Regesta*, II, s.294.

46 CDB III, s. 354, *Regesten*, nr 2788, CDB XIX, s. 196.

47 *Landbuch*, s. 22, *Repertorium*, nr 283, 359.

kim dochód w Chrapowie, co mistrz joannitów jako pan lenny zatwierdzał; w 1460 r. tenże Fritze był burmistrzem Pełczyc i chyba tenże składał w 1469 r. hołd elektorowi brandenburskiemu wraz z innymi rycerzami ziemi pełczyckiej w toku wojny o sukcesję szczecińską⁴⁸. Po zajęciu Pełczyc przez elektora Albrechta 2 VIII 1478 roku do niewoli dostał się Marcin (II). Karsten z Będargowa, starosta Pełczyc, zmarł w 1486. Jakub i Karsten (II) sprzedali 2 łany w Chrapowie Piotrowi von Dietert z Chrapowa, które tegoż synowie w 1514 r. otrzymali w lenno od księcia pomorskiego Bogusława X. W Chrapowie i Będargowie też w 1540 1554 r.; Walenty z Będargowa znany z 1562⁴⁹.

W herbie opancerzone ramię trzymające w dłoni miecz⁵⁰.

Plate(n)

(Platow, Plathe, Plote)

Pochodzenie skutkiem rozgałęzienia jeszcze niejasne. Występują w Marchii Starej, Środkowej, w Dolnej Saksonii, biskupstwie Bremy, na Rugii od 1252 (Otto cum Plata inaczej Thorace, 1255), w Meklemburgii, Przegnicy⁵¹. Rodzina dobrze znana od XIV w. w ziemi pyrzyckiej. Przeniknęła może stąd do Nowej Marchii, bo 22 marca 1499 roku w Chojnie hołd elektorowi również w imieniu trzech braci składał (Jo)Achim⁵² i tam gdzieś (Czachów ?) lenno posiadał. Cecylia, zapewne jego krewna, była wtedy ksienią klasztoru cysterek w Cedyni (1498, 1500). Joachim, Krzysztof i Eghard Platow mają do 1506 w Czachowie 6 wolnych łanów (folwarcznych) i 2,5 łanów (chłopskich) oraz 3,5 zagrodników, z pełnym nad nimi sądownictwem, w 1506 po nich lenno to mają Liebenthalowie⁵³. Ród był już w Nowej Marchii wtedy rozgałęziony, skoro Eckert z Jańczewa podgorzowskiego sprzedaje w 1500 roku radzie Gorzowa gospodarstwo trzyłamowe i inne posiadłości, a w 1504 roku elektor stwierdza, że Gorzów kupił od niego 1/3 wsi⁵⁴. Zatem to Eckhard Platow, mieszkający w Gorzowie, używający w 1503 roku pieczęci z różami. Może jego syn czy brat,

48 Landbuch, s. 22: 1337 r., APG, AMG, pergamin sygn. 68: 1409 r.; R. Eckert, dz. cyt., Teil II, s. 39: 1445 r., Repertorium, nr 1064, 1121, C. Gahlbeck dz. cyt., s. 393: 1453 r.; Regesten zu den Urkunden betr. die Ritterorden in Pommern, Archivum Państwowe w Szczecinie, Zbiór starych inwentarzy (nr 22), nr 125: 1460 r., CDB B V, s. 136: 1469 r.

49 F. Priebatsch, *Politische Correspondenz des Kurfürsten Albrecht Achilles*, Leipzig 1894–1898, Bd II, s. 412, G. A. Mülverstedt, dz. cyt. (Pommern), s. 67, Ledebur, dz. cyt., Bd II, s. 181 błędnie sadowi ród w Będargowie (też Mandelkow) ale k. Szczecina; tenże III, s.320: 1562 r., HO s. 67, J. Bagmihl, dz. cyt., II, s.138: 1514 r., G. Plenske, *Andreas von Hindenburg zu Falkenberg. Ein Gerzlower Prozess aus dem Jahre 1562*, „Die Neumark“ Jg 6, 1929, s. 62., C. Gahlbeck, dz. cyt., s. 467.

50 G. A. Mülverstedt, dz. cyt., (Mark), s. 66, tab.39, tenże (Pommern), s. 67, tab. 42.

51 C. F. Lisch, *Ueber die norddt... Platen*, s. 42n., G. A. Mülverstedt, dz. cyt., (Mark), s. 68, GGT 1903, s. 673; 1905, s. 615.

52 CDB C II, s. 439, C. Gahlbeck, dz. cyt., s. 378.

53 U. Wesche, *Zur Geschichte des Amtsbezirks Wrechow, Umfassend die Dörfer Wrechow, Zachow und Altenkirchen im Kreise Königsberg – Neumark*, Merseburg 1935, s. 17.

54 CDB XII, 465: 1498, XIX, s.425: 1500 r., *Regesta*, II, s. 377, 382, 383.

Krzysztof z Jańczewa ręczył za swego krewnego Clausa Cappmana (1521)⁵⁵. Mieli też wraz z Rulickenami część Santoka, Polichna (1565)⁵⁶, a więc dawnych santockich dóbr zamkowych. W 1571 elektor wystawił list lenny dla Asmusa, Fryderyka, Kaspara, synów Fryderyka, Jerzego i Nickela, synów Krzysztofa z *Breitenstein* (Bobrówka k. Strzelec); Kaspara żyjącego w Czechach.⁵⁷ W 1572 Jerzy w Jańczewie ma 8 łąnów, w tym 3 chłopskie, Fryderyk zeznał że również ma tam 7, Nickel ma 3 chłopskie, a razem też bez konsensu władcy mieli zagarnięte 4 łąny plebańskie [zatem: 17+6+4 pleb.]⁵⁸. Nickel w 1576 r. sprzedał 1/3 Janczewa (8 rycerskich + 2 chłopskie, 5 zagrodniczych) Fryderykowi v. Birkholz. Pozostałą część wsi mieli w 1620 r. bracia Jürgen i Melchior – synowie Fryderyka, Wolf i Kaspar – synowie Asmusa, Krzysztof – syn Nickela⁵⁹.

W herbie trzy róże ułożone w trójkąt.⁶⁰ Linie chojeńską reprezentują w 1566 r. Joachim, Krzysztof i Egbert sprzedający Liebenthalom swą część Czachowa (8,5 łąnów chłopskich, 3,5 zagrodniczych)⁶¹.

v. Winning(en) (Wenningen, Wedinge)

Ród posiada wyczerpującą monografię pióra Leopolda von Winning. Pochodził z hrabstwa Aschersleben (Anhalt), a ściślej ze Schwabengau w diecezji halbersztadzkiej, gdzie zamek i wieś (Gross, Klein) Winningen (znane od 1205 roku). Według legendy rodowej przodkiem miał być Węgier, uczestnik bitwy z Niemcami nad rzeką Lech w 955 roku, osiadły potem z żoną w okolicy Aschersleben. Ponieważ nic nie miał poza mieczem, miano go zwać Wenige, a potomków Wenigen, Winningen. Do herbu przyjął trzy sierpy. Potomkowie najpierw przynależni do wolnego rycerstwa (*nobiles, barones*), następnie to ministeriałowie anhalcy. Pierwszymi pewnymi znanymi są Elvericus i Gebhard, świadkowie czynności hrabiego Albrechta I (1155, 1162)⁶². W drugiej generacji w dokumentach hrabiów Anhaltu i arcybiskupów Magdeburga wystąpili rycerze Albert i Fryderyk (1174), w trzeciej bracia Konrad (1186–1200) i Henryk (1186–1195), w czwartej Heidalvus ok. 1230 r. Po 1254 r. bracia Otto i Konrad wyszli z hrabstwa Anhaltu na służbę margrabiów brandenburskich, a ich lenno przeszło na Arnsteinów. Zamek Winnige w latach 1254–1282 zniszczony przez

55 H. Butow, *Märkische Bürger und Zunftsiegel Siegel*, w: *Brandenburgische Siegel und Wappen*, Berlin 1937, s. 158, APG, AMG, pergamin sygn. 132.

56 C. v. Eickstedt, dz. cyt., s. 46.

57 Tamże, s. 62; C. Treu, *Geschichte der Stadt Friedeberg In der Neumark und des Landes Friedeberg*, Friedeberg 1909, s. 151.

58 G.-H. Ost, dz. cyt., s. 93.

59 A. Hänseler *Aus d. Gesch. Rittergut Jahnsfelde*.

60 G. A. Mülverstedt, dz. cyt., (*Mark*), s. 68, tab.40.

61 U. Wesche, dz. cyt., s.17.

62 *Codex dipl. Anhaltinus I*, nr 413, *Regesten*, nr 249, G. H. F. v. Winning, *Die Geschichte des Geschlechts derer von Winning*, Görlitz 1906, s. 1, 18 n, 21n. Legenda o pochodzeniu i herbie R. Pankow, *Sagen u. Geschichten aus Sternberger Land*, Husum 1992, s. 55, zob. też *Die Wappen – Sage derer v. Winning*, „Die Heimat“ 1938, nr 9.

hr. Anhaltu, może więc Winningenowie wyprowadzili się w związku z konfliktem ze swymi panami lennymi? Pociągnęli następnie na wschód do Nowej Marchii.⁶³

Bo Otton (I) 25 I 1278 roku obecny był w Gorzowie przy zakładaniu Barlinka przez margrabiów. Wraz z bratem Konradem (I) 18 VIII 1280 roku podpisuje w Berlinie przywilej margrabiów ottońskich (linii młodszej Askańczyków) dla rycerstwa w sprawie poboru bedy, poprzedzając nowomarchiskich rycerzy: Liebentala, Sydowa, Wulkowa, Brunkowa. Obaj bracia są też świadkami przywileju dla Myślborza z 1281 roku i dla templariuszy z Sulęcina wystawionego w Chwarszczanach w 1286 roku, a Otton też w Berlinie przy czynności dla Szpandawy, Konrad w Myślborzu (1287), w Mieszkowicach (1295)⁶⁴. Podejrzaną ma więc datę dokument margrabięgo Albrechta III dla cysterek pelczyckich z 27 V 1298 roku wystawiony w Chwarszczanach, gdzie na liście świadków obaj bracia, skoro tego roku spotykamy już przedstawicieli następnej generacji. Pierwsze lenna posiadali zapewne w okolicy Myślborza, chyba w Głazowie, skoro mieli je tam posiadać długi czas wedle dokumentu z 1339 roku.

Przy fundacji kolegiaty myśliborskiej 1 VI 1298 r. obecni Henning (I), Zygfryd (I) i Henning (II), widocznie synowie Ottona i Konrada. Zygfryd (I) 16 IX 1308 roku obecny w Brunneke k. Barlinka przy sprzedaży młynów w Gorzowie, a wraz z Henningiem (I?) 9 III 1310 roku w Berlinie przy potwierdzaniu lenn Toytenom, zasadzcom Barlinka⁶⁵. Być może ich rodowcem był Dietrich opat klasztoru w Neu Zelle, duchowny już w 1306, a więc z Nowej Marchii się wywodzący. Jan przedstawiciel tej rodziny pełnił też wyższe godności w Zakonie Krzyżackim w Prusach (1323, 1328).

Trudno jeszcze dociec, czy wieś Winningen (dziś Winniki) k. Runowa Pomorskiego ma związek z naszym rodem. W czasach askańskich mieli lenno w ziemi torzymskiej (Torzym 1313) i gorzowskiej. W 1300 r. margrabia Albrecht III fundował w Mironicach filię klasztoru kołbackiego, nadając cystersom m.in. Wysoką, Stanowice, Tarnów, Pyrzany i Jenin. W 1326 roku, gdy margrabia Ludwik potwierdza fundację, zarazem odsuwa roszczenia Winningenów i Marwitzów do dóbr klasztornych. Dokument jest falsyfikatem (?), ale prawa rodziny do wspomnianych wsi potwierdza „Księga ziemską” z 1337 r. gdy to „illi de Wedinghe” mają Galewo, ale też Tarnów, Wysoką, Stanowice, Pyrzany i Jenin „minus iuste, ut dicitur” (tj. „jak twierdzą”), młyn w Gorzowie „quaeratur” (co należy udokumentować), wreszcie miasteczko Santok („opidum Szantoch est illorum de Wedinge”)⁶⁶. Nazwisko tu zniekształcono. Nie chodziło o Wedłów, co można napotkać w literaturze, bo ci nie mieli zresztą wtedy dóbr k. Gorzowa, ani o jakichś Wedingenów.

W 1335 roku margrabia uwzględnił prośbę Henninga (I lub II) i za 60 grzywien brandenburskich srebra nadaje wieś Głazów jemu i do wspólnej ręki jego kuzynom Konradowi (II), Ottonowi (II) i Kunikinowi (Konrad III?), tak jak Henning dotąd posiadał. Henning posiadał też dochód z mennicy chojeńskiej, który 12 IX 1335

63 G. H. F. v. Winning, dz. cyt., s. 3 n., 7-8, 19, 23 n i tabl. I s. 269. Autor dowodzi, że ród marchijski wywodzi się z anhalckiego. Tytuł Winningen przyjęli Arnsteinowie od 1254 r.

64 CDB XVIII, s. 63, C I, s. 10; G. H. F. v. Winning, dz. cyt., s. 37: 1278-80 r.; CDB XVIII, s. 440: 1281 r., XIX, s. 125, XI, s. 9: 1286 r., *Regesten*, nr 1127: 1287 r., CDB XVIII, s. 69: 1295 r.

65 CDB XVIII, s. 442, 373, 73.

66 CDB XVIII, s. 379; *Landbuch*, s. 22.

roku przeszedł na mieszczanina chojeńskiego. W 1337 roku wspomniano tylko Ottona z Głazowa mającego tam 8 łanów. Henning musiał umrzeć w 1337–1338, bo wobec jego zgonu margrabia 2 XII 1338 roku nadaje Głazów Konradowi i Ottonowi⁶⁷. Już w 1339 roku po nich Głazów przechodzi na Brederlowów. Konrad znalazł się 23 IV 1354 r. wśród poręczycieli układu margrabiego z biskupem Lubusza jako posiadający dobra *of dessiet der Odere* (w ziemi torzymskiej i gorzowskiej). Wraz z Zygfrydem (II) 5 II 1359 roku zrezygnował z dochodów w Wawrowie sprzedanych przez Horkerów Gorzowowi, a które dotąd stanowiły dożywocie Katarzyny, żony Willekina Horkera⁶⁸. W 1362 roku margrabia zatwierdza ołtarzowi w Gorzowie będą z 8 łanów w Stanowicach, którą mieszczanie gorzowscy kupili od Kunona (z 6) i Zygfryda (z 2 łanów). To ostatni ślad ich w Nowej Marchii.

Już w 1364 r. w rejestrach wasali w ziemi lubuskiej Peczeko (Paske) i Hans Wulkowowie. W Landbuchu z 1375 r. spotykamy licznych przedstawicieli rodu, ale w ziemi barnimskiej. Od XV w. głównym ich gniazdem był Torzym (1450) i okolice (Henryk na *Qunytz* k. Ośna. 1412). Na północ od tego miasteczka wzniesli zamek zburzony przez elektora w 1505 r.⁶⁹ Od XVI w. znana jest linia polska szlachciców Winnickich⁷⁰, będących może odgałęzieniem tych Winningenów.

vom Ruff

(vom Rofe, Roffe, Rose, Rove, Rowe, Röwen, Rube, Rüben, Ruefe, Rufen, Ruffen, Ruve)

Znani wpierw jako patrycjusze miejscy Pyrzyc stanu rycerskiego. Famulus/giermek Otto *dicto de Rüve* (1339) otrzymał w 1342 roku od książąt szczecińskich 8 łanów w Brzesku (ob. gm. Pyrzyce). Patrycjuszem w Pyrzycach 1345, 1353. Jego syn famul Henryk tamże posesjonatem (1342), z 4 łanami w Brzesku w 1360⁷¹. Bernd i Nickel vom Rofe (a nie Rose), może z okolic Lipian, składali w 1402 r. hołd Zakonowi Krzyżackiemu, nabywcy Nowej Marchii. Michel (ów Nickel?) wymieniony wśród poszkodowanych w Nowej Marchii w 1411 roku przez Pomorzan, sojuszników Polski w wojnie z Krzyżakami Tenże, bo Nickel vom Ruve, czy raczej już przedstawiciel następnej generacji, w 1433 r. obok Kuhmeisena, Sacka wymieniony jako uczestnik konfederacji rycerstwa nowomarchijskiego dla samoobrony w związku z chaosem w kraju po przemarszu wojsk polsko-czeskich w trakcie kolejnej wojny polsko-krzyżackiej⁷².

Dopiero w 1435 stajemy na mocniejszym gruncie w zakresie określenia miejsca stałego pobytu rodu w Nowej Marchii. Tenże bowiem Nickel jest wymieniony wśród poszkodowanych w bydło i zbożu w Wojcieszycach i Wawrowie k. Gorzowa na 30

67 CDB XXIV, s. 21, XVIII, s. 452, *Landbuch*, s. 19, CDB XXIV, s. 28.

68 CDB XXIV, s. 29, XX, s. 224, R. Eckert, dz., cyt., Teil II, s. 58.

69 CDB XVIII, s. 400:1362 r., B II, s. 472: 1364 r., B I, s. 48: 1505 r., G. H. F. v. Winning, dz. cyt., s. 44 n., 54 n., 51, G. Berndt, *Das Winninghaus bei Sternberg*, „Die Heimat“ 1923, nr 1, s. 2. O rozbójniczych wyczynach i oblężeniu zamku w 1505 r. też R. Pankow. dz. cyt., s. 18 n., 143 n.

70 Według prof. L. Turek-Kwiatkowskiej ze Szczecina (1994).

71 PUB X, nr 5752, 5995, 5972, 6399, H. Hoogeweg, *Die Stifter und Klöster der Provinz Pommern*, Stettin 1925, Bd II, s. 585.

72 R. Eckert, dz. cyt., s. 79: 1402 r., Teil II, s. 43: 1433 r., *Repertorium*, nr 359: 1411 r.

kop groszy czeskich przez Polaków z Santoka i wraz z Marwitzem w komorze santockiej i winnicy wykarczowanej i zabranej do Santoka. Zatem miał też posiadłość w (Nowym) Santoku. Być może należał do tej rodziny krzyżak Brun vom Rove (1433, 1437, 1445), starosta krzyżacki w Choszczynie (1445, 1447, 1448)⁷³.

Henryk był z Marwitzami 3 I 1452 współwłaścicielem Gralewa; Baltazar (I) vom Ruffe, komtur joannitów w Chwarszczanach, składał hołd elektorowi brandenburskiemu, nabywcy Nowej Marchii (1454)⁷⁴. W 1499 roku w Gorzowie hołdowali nowemu elektorowi Joachimowi Bernd i Otto z Gralewa i Santoka. W Strzelcach tenże Bernd vom Röven z Gralewa sprzedawał tego roku dochód w Gralewie wikaremu z Gorzowa. Znany też z 1506 roku; zapewne jego synem Henryk z Gralewa (1512), także w Janczewie i Santoku⁷⁵. Następne pokolenie reprezentuje Baltazar (Baltzer II), który otrzymał w 1571 elektorski list lenny⁷⁶, mając w Gralewie 47 łanów; w 1588 tamże też posiadał zagarnięty łan chłopski bez konsensu władcy. Część ich dóbr, zadłużone lenna zmarłego w 1627 r. Henryka, w 1641 r. przeszła na kanclerza brandenburskiego Jerzego von dem Borne. W księdze kościelnej Gralewa wspomniani jeszcze Henryk i Zygmunt (1642, 1654), Krzysztof Dietrif (1663). Potem Ruffowie znikają⁷⁷.

73 *Repertorium*, nr 814:1435 r., nr 1061, 1126, A. Hänseler, *Aus der Geschichte des Rittergutes und des Dorfes Grahlow*, „Die Neumark“ 1926, nr 9, s.144, R. Eckert, dz. cyt., Teil II, s. 45.

74 APG, AMG, pergamin sygn. 85: 1452 r.; A. Hänseler, *Aus der geschichte ...Grahlow*, s. 144: 1452, 1454 r.

75 CDB C II, s. 441, *Regesta*, II, s. 370: 1499 r., s. 389: 1506 r., A. Hänseler, *Aus der Geschichte...Grahl-ow*, s.144.

76 C. v. Eickstedt, dz. cyt., s. 62, H.-G. Ost, dz. cyt., s. 93.

77 A. Hänseler, *Die Ritter auf Zantoch* „Die Heimat“ 1928, nr 11.